

Panorama de literatura religiosa

per Francesc Torralba

La celebració com a objecte de reflexió

Durant el 2018 s'han publicat un conjunt de llibres que ens permeten aprofundir en el sentit i la raó de ser de la celebració cristiana i en el seu valor litúrgic, estètic i espiritual. El primer a què ens referim és una obra de Pere Tena Garriga, *Celebració cristiana, harmonia i veritat*, publicada pel Centre de Pastoral Litúrgica dins de la col·lecció «Emaús» (núm. 151).

Amb motiu dels cinquanta anys que ha acomplert la revista «Missa Dominical», la col·lecció «Emaús» ha recuperat els escrits de quatre dels col·laboradors més representatius dins la secció «Última pàgina»

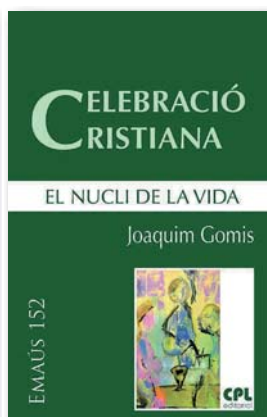
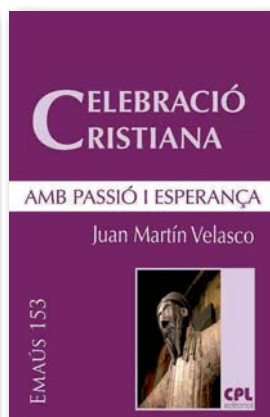
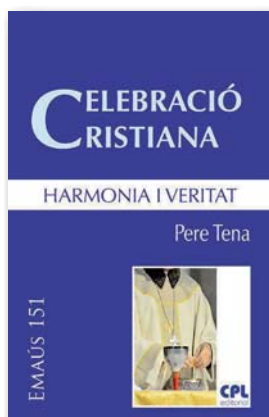
trajectòries ben diferents esdevé un mosaic molt interessant de la recepció de la litúrgia del Concili Vaticà II al nostre país. Cadascú posa en relleu, amb total llibertat d'esperit, les transformacions i els canvis que va comportar el concili, canvis que són ben vigents en la manera de celebrar l'eucaristia en les comunitats cristianes.

Pere Tena (1928-2014), que fou bisbe auxiliar de Barcelona i un dels fundadors del Centre de Pastoral Litúrgica, expressa, amb la seva habitual subtilesa i perspicàcia, la recerca d'unes celebracions que transparenessin el misteri pasqual a la llum de l'esperit i la lletra del Concili Vaticà II.

mer president del Centre de Pastoral Litúrgica de Barcelona (CPL).

Entre altres actuacions al CPL, va fundar la revista «Phase» el 1961 i la va dirigir fins al 1987. Aquest mateix any va ser nomenat subsecretari de la Congregació per al Culte Diví, servei que va exercir fins al 1993, en què va ser elegit bisbe auxiliar de Barcelona. El llibre, que ha estat editat pel CPL, és un gran encert, una manera de fer memòria de la seva finor com a liturgista, perquè una gran part de les seves intuïcions continuen essent valuoses vint anys després.

El segon llibre a què ens referim té com a títol *Celebració cristiana, amb passió i esperança*, és obra de Juan

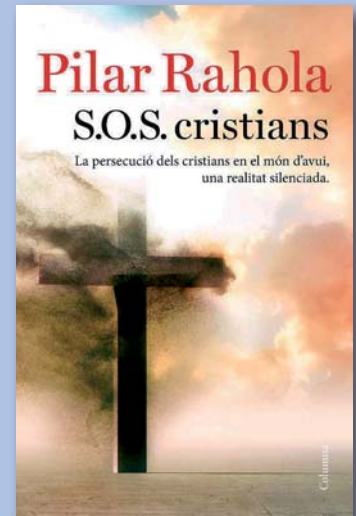
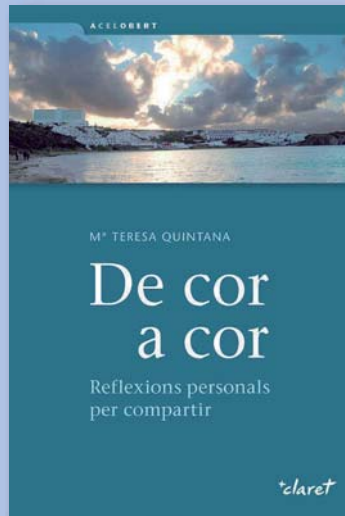
d'aquella publicació. Ens referim als articles de Xavier Basurko, Joaquim Gomis, Juan Martín Velasco i Pere Tena. Tot aquest plec d'articles ha estat editat simultàniament en quatre volums.

La lectura seqüenciada d'aquest conjunt d'articles escrits al llarg de més de vint anys per quatre reconeguts autors de sensibilitats i

L'autor, especialment conegut en aquest camp, fou ordenat prevere a Barcelona el 1951. Va continuar els estudis a la Pontifícia Universitat Gregoriana de Roma, on va assolir el grau de doctor en teologia el 1954. Va exercir la docència al Seminari Diocesà i a Facultat de Teologia de Catalunya, de la qual va ser degà i president. El 1958 fou promotor i pri-

Martín Velasco i està publicat també dins de la col·lecció «Emaús» (núm. 153). Els lectors de Martín Velasco ubiquen la seva obra en el terreny de la fenomenologia de la religió i de la mística, però aquesta faceta de liturgista és més desconeguda.

La seva mirada és distinta de la perspectiva que ofereix Pere Tena. En els escrits de Juan Martín Velasco

convergeix un pensament d'una gran finor espiritual, perquè som davant d'un teòleg profund i competent, d'esperit obert, eclesial i crític i en diàleg permanent amb la societat contemporània. Juan Martín Velasco, nascut a Santa Cruz del Valle (Àvila) el 1934, és prevere diocesà de Madrid. A la seva diòcesi va ser rector del Seminari (1977-1987) i director de l'Institut Superior de Pastoral durant setze anys. Doctor en filosofia per la Universitat de Lovaina, va ser professor de la Universitat de Salamanca i de la Facultat de Teologia San Dámaso, de Madrid. És autor de múltiples llibres i articles. Ha meditat llargament sobre l'encaix del cristianisme en les societats postmodernes i sobre el futur de les comunitats cristianes en el vell continent. En aquest llibre reflexiona sobre la posada al dia de la litúrgia i les seves dificultats per a connectar amb l'esperit de l'home actual.

El tercer llibre és obra de Joaquim Gomis Sanahuja (Barcelona, 1931-2013) i té com a títol *Celebració cristiana, el nucli de la vida*, publicat igualment a la col·lecció «Emaús» (núm. 152). El qui va ser gerent i secretari del CPL i fundador de la revista «Missa Dominical», a la qual va col·laborar fins a la seva mort, aporta en aquestes planes la seva

proximitat, el seu bon humor i la seva inquietud per la senzillesa, l'autenticitat i la vinculació amb la vida de les celebracions litúrgiques. Va estudiar teologia a la Universitat Pontifícia de Salamanca i a la Universitat Gregoriana de Roma. La seva estada a Roma va coincidir amb la mort de Joan XXIII i amb el Concili Vaticà II, cosa que va marcar definitivament la seva trajectòria. Gomis va ser fundador, amb els seus germans, de les revistes «El Ciervo» i «Foc Nou» i va començar a col·laborar amb el CPL a petició del seu amic Pere Tena, a la revista «Phase».

Finalment, el darrer llibre que volem ressenyar dins d'aquest apartat té com a títol *Proclameu el misteri de la fe* i és editat pel Centre de Pastoral Litúrgica. El Secretariat Interdiocesà de Catequesi de Catalunya i les Illes Balears (SIC) ha editat aquest conjunt de materials pensats per a la catequesi amb els adults.

Aquesta proposta catequètica vol ajudar i acompanyar tant adults que volen continuar alimentant la seva fe com aquells que s'acosten a la comunitat cristiana i senten la necessitat de descobrir o redescobrir el sentit de la fe cristiana per a les seves vides. És una eina que s'anirà completant progressivament i que constarà de quatre passos a fer du-

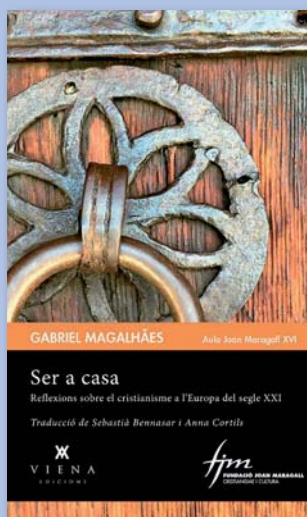
rant quatre cursos en nou sessions de caràcter mensual. El primer pas constitueix un repàs del que representa la fe dels cristians. Continuaran tres llibrets més dedicats als sacraments, als manaments viscuts segons l'esperit de les benaurances i, finalment, al pànostre com a centre de la pregària cristiana.

La proposta per a aquest primer any parteix d'una monografia publicada pels bisbes de França l'any 1978, en què el text de la pregària eucarística quarta, que fa un recorregut de la història de la salvació, serveix d'eix per a la presentació de la fe cristiana.

Meditació sobre l'experiència. Testimonis

En aquest segon apartat ens volem referir a un conjunt de llibres que neixen del testimoni, de la vivència directa. Són llibres escrits en primera persona del singular que narren experiències difícils d'articular en paraules.

El primer que volem ressenyar té com a títol *Com viure amb la malaltia. Des de l'experiència d'un metge malalt cristià* i és obra de Joan Viñas Sala. Ha estat publicat per Publicacions de l'Abadia de Montserrat. L'autor, que, entre altres responsabilitats, fou rector de

la Universitat de Lleida, explora la vivència de la malaltia. La malaltia és una situació fronterera que altera totes les dimensions de la persona (física, psíquica, social i espiritual). L'interès del llibre rau a veure com l'autor, que, a més de metge, és cristià, afronta aquesta situació i com la fe, viscuda amb honestedat intel·lectual, l'ajuda a encarar una experiència com la malaltia greu.

Durant la vida, tot ésser humà pateix moments difícils, problemàtics, fracassos o malalties. Són les situacions límit a les quals fem referència. Aquesta obra, breu, però molt emotiva, està centrada en la malaltia greu i pretén ajudar el lector a superar el patiment que ens provoquen tots aquests moments, oferint trajectes que ajuden a afrontar-los i que donen sentit a la vida. És escrita per un cirurgià cristià que pateix una malaltia greu i que exposa la seva vivència des de la fe raonable arrelada a la vida i des de la vivència de la malaltia que no trenca la felicitat, amb pistes que poden servir tant per a persones sanes com per a pacients i per als seus acompanyants.

El segon llibre testimonial, *De cor a cor. Reflexions personals per compartir*, és obra de Maria Teresa Quintana Riera i ha estat editat per Claret.

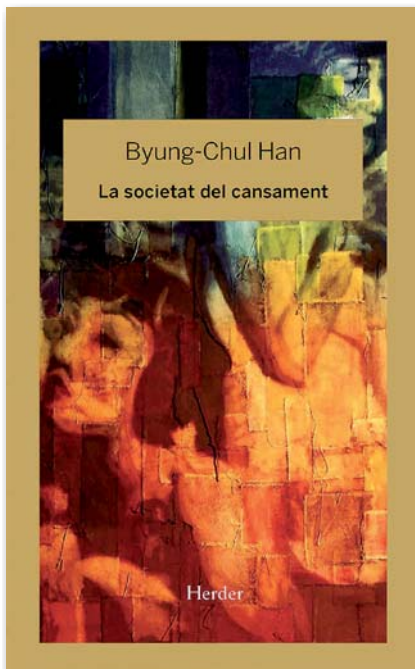
En l'antropologia bíblica, el cor és el centre de la persona. La persona és un ésser fet per estimar, per donar-se, per sentir i per pensar. El cor és la seu dels sentiments interiors, de tots els sentiments interiors: l'ànim, l'alegria, l'afecte..., però també la preocupació, l'angoixa, la por... Tot plegat afaïçona la vida humana. L'autora d'aquest llibre, la Maria Teresa, ens obre el seu cor amb delicadesa i ens mostra els seus sentiments a fi que els lectors en puguem participar, un gest que no és gens fàcil. La seva *corada* (l'impuls amb què hom es llança a executar el que el cor li diu de fer, que ens diu el diccionari) ens la vol transmetre ben al dedins. Deixa volar el cor i expressa la seva visió de la realitat des del cor. Ens presenta la seva visió de la naturalesa, entesa com un paradís anomenat Terra, i també la seva percepció de la llum, dels animals, del rellotge de sol i del temps. A través de la lectura del llibre, el lector viatja cap a la muntanya de Montserrat, cap a les illes d'Eivissa i de Tenerife, cap a la ciutat de Londres i cap a la regió de la Toscana.

El darrer llibre de caràcter testimonial és de la coneguda i prolífica escriptora i periodista Pilar Rahola. Des de la seva condició d'agnòstica

ens regala un llibre molt valuós que porta com a títol *S.O.S. Cristians. La persecució dels cristians en el món d'avui, una realitat silenciada*, publicat per Columna. No és un llibre escrit des del testimoniatge personal, sinó des de l'escolta pacient de testimonis i des de l'anàlisi de dades contrastades. L'autora permet donar visibilitat a un fenomen que està molt ocult i que molt sovint és ignorat: la cristianofòbia, l'odi als cristians i la seva persecució.

Segons l'escriptora, mai no hi havia hagut, des del temps de les catàcumbes, un intent massiu, preparat i impune d'acabar amb comunitats cristianes senceres. Les dades colpidores que Pilar Rahola aporta en aquesta obra, d'una manera sistemàtica i rigorosa, són tràgiques i encenen totes les alarmes d'una sagnia que no sembla tenir final. Coptes, assiris, siríacs, ortodoxos de diverses litúrgies, protestants i també catòlics pateixen en l'hora present l'estigma de la creu. Són màrtirs els caldeus assassinats pel Daeix per no convertir-se a l'islam, o els coptes morts per les bombes a les catedrals d'Egipte, o els cristians nord-coreans tancats per tota la vida en camps de treball forçat per la seva fe.

Això és el martiri i aquests són els màrtirs del segle actual. Tot i el crit

de desesperació de tantes comunitats agredides, el silenci s'imposa com un vel allà on pateixen el martiri, però també a Occident, on els cristians no formen part del que és políticament correcte.

Segons Pilar Rahola, «creure en Crist ha esdevingut una creença amb un elevat risc que condueix milers de persones a la presó, l'exili i la mort. Les xifres, les vivències i els fets que relatarà aquest llibre ho demostraran de manera descarnada. Si aquesta denúncia remou consciències, inspira compromisos i ajuda a pal·liar la solitud de milers de cristians, haurà tingut algun sentit. No oblidem que qualsevol víctima pot morir dues vegades: quan és assassinada i quan se li nega la condició de víctima».

L'assaig és precedit per un pròleg excel·lent de Julio María Sanguinetti.

Pensar el present i pensar la fe

Dins el camp del pensament, cal subratllar la publicació d'un nou llibre de Marie Balmary en català. Té com a títol *El sacrifici prohibit. Freud i la Bíblia* i és publicat per Fragmenta, que és l'editorial que ha donat a conèixer

aquesta autora als lectors en llengua catalana.

L'aproximació als textos sagrats des de la perspectiva freudiana obre camps d'interpretació completament nous. Aquí rau l'originalitat d'aquesta autora. La psicoanàlisi i la Bíblia es basen en relats que donen compte, respectivament, d'experiències de l'inconscient i del diví. No falten dificultats, però, a l'hora de fer una doble lectura dels textos psicoanalítics i dels textos bíblics, atesa la desconfiança de la psicoanàlisi envers la religió i de la religió respecte de la psicoanàlisi. La psicoanàlisi, però, transcendeix el mètode freudià i ha donat peu a versions molt lliures, heterodoxes. És el cas de Jung, Adler, Fromm, Frankl i de Balmary mateix.

L'autora denuncia un respecte excessiu en la lectura de la Bíblia, respecte que, al seu entendre, fa el lector incapaç de fer-ne una lectura àgil, de trobar-hi un nou accés, d'apropiar-se íntimament del seu contingut. Si tan sagrat es considera, el text bíblic ens pot esclavitzar. La proposta de Balmary és llegir la Bíblia des de la psicoanàlisi tal com ella l'entén, segurament de manera molt diferent de l'ortodòxia, tant de Sigmund Freud com de la seva filla, Anna Freud, a fi d'entendre per què la cultura, que n'ha conservat el text, sembla que al mateix temps el vulgui amagar.

Aquesta proposta hermenèutica és arriscada. Es troba en terra de ningú. Els psicoanalistes se la miren amb suspicàcia, però també els biblistes, perquè exigeixen a l'autora una lectura dels textos a la llum de l'exegesi i de l'hermenèutica bíblica actual.

La doble lectura de Marie Balmary se situa en un espai particular. Escriu: «Tractant-se de les Escriptures a les quals es refereix la fe, he de precisar que aquí no em situo ni com a creient ni com a no-creient. Potser seria més exacte dir: alhora com a

creient i com a no-creient? Entre els humans, qui pot dir de si mateix que és únicament una cosa o l'altra?»

Altres publicacions

En aquest panorama de la literatura religiosa, ens plau destacar també la publicació d'una nova obra de Gabriel Magalhães titulada *Ser a casa. Reflexions sobre el cristianisme a l'Europa del segle XXI* i editada per Viena en col·laboració amb la Fundació Joan Maragall.

Sense sentir enyorança ni caure en l'il·lusionisme utòpic, *Ser a casa* mostra el testimoni d'una experiència del cristianisme sense complexos, agraïda, poètica i autèntica, feta des de l'hora present. Magalhães utilitza la metàfora d'una casa per a descriure com viu la religió, des de la cuina de la humilitat fins a la sala d'estar del temps compartit. Perquè, segons l'autor, no hi ha cristianisme al segle actual si no és des de casa.

El centre Cristianisme i Justícia de la Companyia de Jesús ha publicat un opuscle que mereix molta atenció. L'han escrit Begonya Román, Llorenç Puig, Josep Oton, José Ignacio González Faus i Joan Carrera i Carrera i porta com a títol *L'era del desànim*. Aquest opuscle recull les conferències que es van celebrar en aquell centre durant el curs passat. És un text que pretén esbossar un diagnòstic de la realitat cultural i social que vivim. No li manca realisme ni tampoc subtilesa. Copsa, amb precisió, l'esperit de la nostra època, els batecs del nostre temps.

La inspiració i la motivació de la lectura es troben en el «best-seller» *La societat del cansament*, del coreà Byung Chul Han. A la seva tesi que l'excés de positivitat està generant una societat cansada incapaç de rebel·lar-se contra la lògica de l'autoexplotació i del sistema neoliberal, s'hi ha volgut afegir una lectura creient i teològica que obre una porta al canvi i a l'esperança.